

SUPLEMENT
SETMANAL

CULTURA

Henry Miller, *Sexus*. Traducció de Jordi Arbonès. Edicions 62, col.1. *MOLU Segle XX*. Barcelona, 1992.

Mathew Tree

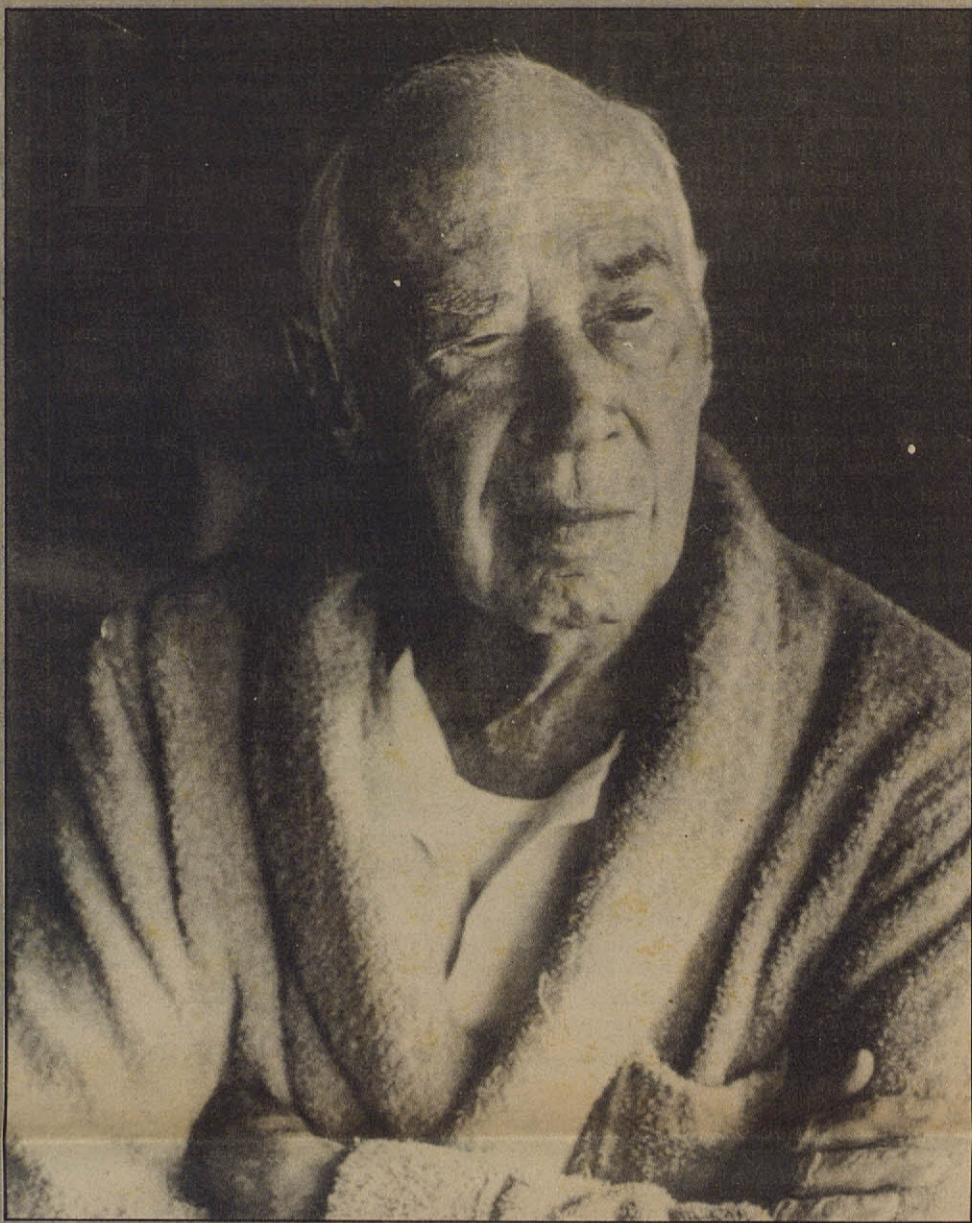
Beograd 1949 Sep 10
AM 6 45
A: Miller, Big Sur =
Calif =

SEXUS ÉS VERGO-
NYOSAMENT DO-
LENT. FARÀ MALBÉ,
LA TEVA REPUTACIÓ
DEL TOT SI NO EL RE-
TIRES I EL REVISÉS.
LARRY.

Divuit dies després, Miller va rebre una segona comunicació de Lawrence Durrell, una carta aquesta vegada: "(A *Sexus*) tota la ressonància salvatge de *Càncer* i de *Primavera negra* ha desaparegut (...) les (direccions noves que hi són perfilades) s'han perdut, s'han perdut, maleït sia, en aquella allau de brutícia escatològica (...) un fa una ganyota i es gira la cara. Què dimonis t'ha fet relliscar quant a una qüestió senzilla de gust —gust artístic?". Un mes més tard, sense haver ni retirat ni revisat res, Miller encara estava provant de calmar el seu amic "No pateixis. El temps ho decidirà tot...". Ja fa 43 anys que *Sexus* s'ha pogut comprar a les llibreries, 27 d'ells legalment, i "el temps" encara no ha decidit gran cosa respecte a aquest llibre polèmic i si fa no fa inclassificable. Ja és hora, segurament, que ho fes.

Una trilogia monumental

Quan Miller començava a escriure'l, el 1941, és cert, tal com va insinuar Durrell, que ja tenia tota una reputació per fer malbé. Havia publicat els *Tropics*, *Primavera negra*, la correspondència *Hamlet* amb Michael Fraenkel i els reculls *The Cosmological Eye*, *The Wisdom of the Heart* i *Max and the White Phagocytes*. Eliot i Pound l'havien felicitat, Keyserling l'havia saludat com un "esperit gran i lliure", George Orwell havia recomanat que "tothom llegís" els seus llibres, i el mateix Durrell havia proclamat que "la literatura nord-americana comença i s'acaba amb el significat del que ha aconseguit fer en Miller". Però el que encara no sospitaven aquest admiradors prestigiosos era que per a Henry Miller aquests llibres (amb la possible excepció de *Capricorn*) no eren sinó "l'esquerdament de la crosta del volcà": uns primers passos cap a l'objectiu confessat de la seva vida: una trilogia monumental —anomenada *La Crucifixió en rosa*, formada per *Sexus*, *Plexus* i *Nexus*—, que havia de parlar dels seus anys a Nova York entre 1920 i 1930, i que acabaria amb les primeres paraules de *Tròpic de càncer*: "Ara visc a la Vila Borghese", tancant així el seu cercle autobiogràfic. No es pot sobreestimar massa, ja que la importància que Miller donava a la *Crucifixió*. Havia de ser la culminació del seu projecte personal com a escriptor. Per tant, no ha d'estranyar que ja a les primeres pàgines del primer volum, explica en què consisteix tot aquest projecte: "Jo era partidari de la pura barbolla. Un s'havia de tornar ximple! La gent ja n'estava al capdamunt, de la trama i dels personatges.

Els rastres de la vida

Edicions 62 ha publicat 'Sexus', de Henry Miller, la primera part de la trilogia 'The Rosy Crucifixion', que recull, en el personal estil de 'autonovel·la' que utilitzava l'escriptor, els anys que va passar a Nova York, entre 1920 i 1930. Presentem un comentari del llibre i una entrevista a Jordi Arbonès, que s'ha encarregat de la traducció.

La vida no es compon de trama i de personatges. La vida no és al pis de dalt..." (*Sexus*, pàgina 44).

D'aquest fragment (i d'altres, si es vol) se'n desprèn que per a Henry Miller la literatura no era res més que una cortina de fum entre la vida, que n'era la matèria prima, i el lector. D'altra banda, l'autobiografia pura i dura —una possible solució— no deixava de ser un reguitzell d'esdeveniments morts, una mena de

"realisme desfasat", segons deia. Era lògic, al cap i a la fi, que Miller inventés, ell tot sol, un gènere que anomenava *autonovel·la*, on l'escriptor és limitat, quant a la trama, pels fets de la seva pròpia vida alhora que és lliure de modificar-los, tot afegint elements que, si bé no van existir "de debò", sí que ajuden a expressar més fidelment l'estat d'ànim del protagonista o bé l'ambient que l'envoltava, a l'època descrita.

Pocs dels detractors que Miller ha tingut amb el pas dels anys han apreciat l'enorme autodisciplina que aquesta mena d'escriptura requereix: l'escriptor ha de ser, a la vegada, dins i fora de la seva pròpia vida. Ha de parlar d'ell mateix com si es tractés d'un personatge qualsevol, alhora que, evidentment, sap perfectament que és ell. Per pujar a aquesta corda fluixa, on la subjectivitat i l'objectivitat s'hi havien de fondre,

Miller necessitava una empenta ben forta, i la va trobar, el 1932, amb l'esperit "d'odi i de venjança" (les seves paraules) que l'impulsava a escriure *Càncer* i els altres llibres parisencs. D'aquí la "ressonància salvatge" que tan enyorava Durrell. Va enllestir l'últim d'aquests llibres, *Capricorn*, el 1938, amb un aire de finalitat: "...estic trencant tots els lligams. Vull esdevenir el monstre que sóc". Era la seva manera de dir que ja era ben instal·lat a la corda fluixa anhelada, i que ja no necessitava "l'odi i la venjança" per a res. Tot seguit va escriure el tranquil·líssim *Colós de Maroussi*, i va encetar *La Crucifixió en rosa*.

"La veritat us farà lliures"

Sexus és una obra de maduresa. Lluny de la rauxa lírica dels llibres parisencs, Miller ara volia desenvolupar el potencial de l'autonovel·la amb calma, per arribar a la seva meta final: una descripció de la vida tal com l'havia viscut, amb una mínima interferència de trucs literaris o artificials. Com que Durrell no ho va entendre pas, Miller li ho havia d'explicar en blanc i negre: "Els rastres de la vida" —tal com escrivia Goethe—... Vaig llegir aquesta frase quan era adolescent, i em va impressionar molt. «Jo vull dir que en aquest llibre s'hi trobin "els rastres de la vida"». Que sigui de bon gust, moral o immoral, literatura o document, una creació o un fracàs, no importa...» Aquella vida d'activitat sense sentir, que els savis sempre han qualificat com una mena de mort, allò és el que volia descriure."

I així ha estat. *Sexus* és una crònica còmica i dolorosa alhora, curulla d'episodis, on, per exemple, un pobre desgraciat anomenat Henry Miller s'enamora d'una *taxi-girl* a la qual escriu cartes delirants perquè la creu fora del seu abast de tan majestuosa que és, per trobar-se, dos dies després, follant-se-la a un taxi; on el mateix desgraciat lluita per trobar una sortida de l'atzucac espiritual que representa una gran ciutat industrialitzada, i acaba vivint de la caritat, retratant-se com un gos pequinès; on les preocupacions i al·lucinacions del desgraciat esmentat es barregen amb el món preocupant i al·lucinador de la "activitat sense sentir" que l'espera a cada cantonada... Els "rastres de la vida" que tant feien estremir el Durrell no són estranys al llibre, com aquest temia, sinó que són la font mateixa de l'humor gairebé histèric que amara les seves pàgines, un humor condicionat, això sí, pels fragments més seriosos, on la consigna de Miller es pot resumir, tal com ho feia ella, amb l'única frase de Jesús que li agradava: "La veritat us farà lliures." ■

El treball del traductor

■ *Sexus* ara ha sortit en català per primera vegada. La traducció —de Jordi Arbonès, que també n'ha fet el pròleg— no només capta el ritme que crea addició de la prosa d'en Miller, sinó que també en reproduïx fidelment l'argot rebuscat i els apartats col·loquials que li donen el seu to peculiar. Quant a les paraules gruixudes, Arbonès n'ha respectat els nivells diferents de groleria, força importants a l'anglès. (*Cunt*, per exemple, es tradueix per *cony* o bé *xona*, com Déu mana, però *twat*, més suau i burlesc, esdevé *cau* —i així amb tot, que aviat és dit). El que sí que es pot blasmar és un error tipogràfic o més que tipogràfic de l'editorial, la qual —tota soleta, sense haver enviat cap fax al traductor per comprovar si anava errada o no— s'ha llançat al vol i ha traduït el títol de la trilogia, *The Rosy Crucifixion* (esmentada així, en l'anglès original, al pròleg) per *La Crucifixió de Rosy*; i això a la contra-

portada, per si fos poc. (Posats a fer-ne, se'n podrien fer més, de títols així: *El càncer d'en Tròpic*, *La negra primerenca*...). Una llàstima, vaja, com també ho és, tot s'ha de dir, la portada. Potser si es posés una noia amb les cames suggestivament entreobertes a la coberta de *La Ben Plantada*, posem per cas, se'n vendrien quatre exemplars més. Però posar-la a la d'un llibre de Henry Miller que, a més a més, es diu *Sexus*, no fa sinó fer pensar en aquelles llaunes de cors de carxofa que es podien comprar per tot arreu a Anglaterra fa uns anys. A un costat de cada llauna s'hi podia llegir "Cors de carxofa", en lletres ben grosses, i, a sota: "Heu-vos aquí un suggeriment deliciós per servir-los." A la foto, hi havia els quatre cors de carxofa que contenia la llauna, posats en un plat. Els clients habituals passaven de llarg. I, cosa que feia encara més llàstima, els nous en potència, també.

Beograd 1949
Sep 29 PM 1 12
Henry Miller = Big Sur
Calif =

DISCULPES SINCE-
RES CRÍTICA DE LA
TEVA ESCRIPTURA
INJUSTA. RES DIT
AFECTA ADMIRACIÓ
PER LA TEVA GE-
NIALITAT. ESPERO
AMISTAT NO FETA
MALBÉ.
DURRELL.